

Hayat ve takdir

Hüseyin Bey: “İnsanın cüz’î irâdesi var. Bununla emellerini yapıyor. Rızkını buluyor, işini yapıyor. Fakat cüz’î irâde Allah’ın irâdesi içinde. O zaman insan tek başına nasıl kötülük yapıyor?”

Biz gözümüzle, kulağımızla, dişimizle, tırnağımızla, başımızla, ayağımızla, malımızla, mülkümüzle, maddemizle, mânâmızla, cismimizle, ruhumuzla, sahip olduğumuz her şeyimizle Allah’ın malıyız, mülküyüz, kuluyuz, mahlûkuyuz, Allah’ın mülkü üzerinde çalışan hademeleriz.

Biz beşer olarak, ister farkında olalım, ister olmayalım, Allah’a teslim olmuş haldeyiz. Kullanımı bize bağlı bir cüz’î iradeye sahip olmamıza rağmen. Oysa her ne kadar tercih gücü bulunan, her nefeste bu gücü kullanabilen ve gerektiğinde haram helâl demeden ve Allah’ın emir ve yasaklarını dinlemeden kendi keyfimizce yaşayabilme ayrıcalığına/ bahtsızlığına sahip varlıklar olarak biliniyor olsak da, biz bu sıfatımızla birlikte ve bu sıfatımızı deli dolu kullanır halde iken de eksiksiz Allah’ın hükmüne, irâdesine, emrine, kudretine, ilmine, takdîrine ve taksimine bire bir bağlı varlıklar olduğumuz şüphe götürmez. Ne ki, biz bu bağlılığımızı bilirsek ve bizim için yapılan İlâhî taksime razı olursak, “iman etmiş” oluyoruz ki, bu iman bağlılığımızı bilinçli hâle getiriyor. Bu bilinç ise beşer olarak bizi ebedî Cennet hayatına, ebedî saadete ve Allah’ın rızasına ulaştırabiliyor.

İster iman edelim, ister inkâr edelim, tercih yetkimizi ister teslimiyetten yana, ister isyandan yana kullanalım; bizler, yaratılış bakımından da, hayatımızı çepeçevre saran belirli sınır duvarları bakımından da, acizliğimizi ve fakirliğimizi de hesaba katacak olursak Allah’a eksiksiz teslimiyet içindeyiz. Kaderimiz bizi kuşatıyor. Kaderin bizi kuşatışı ve bize çok fazla söz söyleme yetkisi vermeyişi bizim lehimize bir tecellidir aslında. Çünkü verse, bizim onu da isyandan yana kullanacağımıza şüphe yoktur.

İyiliklerimiz kaderimizden, hasenatımız kaderimizden, sahip olduğumuz bütün güzellikler kaderimizdendir. Yani her hoşlandığımız şey, Cenâb-ı Hak’tandır. Kötülüklerimiz ise bizdendir. Bunu Cenâb-ı Hak, “Sana ne iyilik gelirse Allah’tandır.

Sana ne kötölük dokunursa nefsendendir” 1 Âyetiyle beyan eder.

Çünkü cüz’î irademiz var, yaptıklarımızı biz tercih ederek yapıyoruz, yaşadıklarımızda bizim tercih payımız var. Öyleyse iş ve eylemlerimizden, yapıp ettiklerimizden biz sorumluyuz. Allah’ın yaratıyor oluşu, bizi sorumluluktan kurtarmaz. Çünkü tercih kullanan bizleriz.

Meselâ intihar eden bir kişi bir iç yöneliş ve tercihle kendisini o sonuca doğru sürüklemiştir. Sorumluluk kendisine aittir. Fakat sorumluluk üstlenmek, Allah’ın merhametine ve rahmetine sığınamayacağımız anlamına gelmez. Bütün sorumluluklarımız için bu böyledir. Günah işleyen biziz. Cüz’î irademizin talebini biz fiiliyatımızla gerçekleştirmişizdir. Günah bizimdir; günahkâr olan bizizdir. Fakat diğer yandan Allah’ın merhamet kucağı açık durmaktadır. Allah’ın mağfiret şefkati bizim kendisine sığınmamızı beklemektedir. Allah’ın rahmeti bizi bağışlamayı ve günahlarımızı yok etmeyi istemektedir. 2

Biz günahımıza sahip çıkarsak, Allah’ın bağışlamasını hak ederiz. Sahip çıkmaz ve “kaderimdi” dersek, bizi bağışlayacak kurumu suç işlemekle itham etmiş oluruz. Bu tutarsız davranışımız ise, bağışlanmamızı getirmez, bilâkis günahımızı arttırır.

İnsanın rızkının, ecelinin, amelinin, mutlu mu mutsuz mu olacağının kendisi ana rahmindeyken yazıldığını, insanın ömrü boyunca bu kaderini yaşadığını konu alan hadisler mevcuttur.³ Fakat;

1- Bu yazı Allah’ın ilmi nev’indendir. Yani yazgı denilen “kader”, esas itibariyle Allah’ın bizimle ilgili bilgilere önceden sahip olması demektir. Allah ezelden ebede her şeyi bilmektedir, her şeyin plân ve programını O bizzat yapmaktadır. Allah’ın bu bilgisinden hareketle biz, yaptıklarımızın sorumluluğunu üzerimizden atamayız.

2- İnsan bu tercihi cüz’î irâdesi ile yapıyor, yani kendi tercihiyle yapıyor. Öyleyse sorumluluk insana aittir.

Yoksa insan boşuna amel ediyor değildir. Hâşâ Allah zalim değildir. Fakat insan amelini sırf gösteriş için yapmışsa, Allah için yapmamışsa, en büyük şeyler de yapmış olsa Allah makbul saymaz ve o kişiyi hesaba çeker. Oysa Allah rızası için yapılan küçük şeyler bile makbûliyet sebebidir.

Dipnotlar:

1- Nisâ Sûresi, 4/79.

2- Sözler, s. 427.

3- Riyâzu's-Sâlihîn, 395.